

*Андрій Леонідович Осокін,
аспірант відділу проблем цивільного,
трудового і підприємницького права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
ORCID: 0000-0002-2756-731X*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ ДОГОВОРУ ДО ВРЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ СПАДКУВАННЯ ЗА ЦК УСРР (1922)

Постановка проблеми. У статті автор здійснює аналіз норм Цивільного кодексу УСРР (1922) (далі – ЦК УСРР), які дають змогу застосовувати елементи принципу свободи договору до договірних конструкцій у сфері спадкування. Це необхідно для розуміння розвитку принципу свободи договору та виявлення його впливу на регулювання договірних відносин у сфері спадкування.

Принцип свободи договору як норма вперше сформульована в ст. 4 ЦК УСРР (1963). На відміну від ЦК УСРР (1963), ЦК УСРР (1922) взагалі не містив норм, які б прямо вказували на можливість укласти угоди, не визначені діючим цивільним законодавством, або самостійно обирати собі контрагентів чи використовувати умови, які не встановлені діючим законодавством.

Поряд з тим вчені, які досліджували принцип свободи договору в його динаміці, схиляються до думки, що деякі елементи принципу свободи договору все ж використовувались і у ЦК УСРР (1922). Зокрема, Ю. Расько зазначає, що при дослідженні застосування принципу свободи договору в ЦК УСРР (1922) було виявлено деякі елементи цього принципу у цьому кодексі, які можливо було використовувати при укладенні договорів [8]. Але ця вчена у своїй статті, обмежившись констатуванням наявності таких елементів, не досліджувала впливу елементів принципу свободи договору на регулювання договорів у сфері спадкування за ЦК УСРР (1922).

Вчені, які займалися дослідженням договорів у сфері спадкування, вказували, що спадковим правовідносинам того часу не було притаманне договірне регулювання. Зокрема, О. Кухарев зазначає, що «категорія договору протягом тривалого часу взагалі не була властива спадковому праву. Тому цілком природно, що правова доктрина того часу не приділяла уваги договорам у сфері спадкування» [3].

Але з такою позицією погодитись не можна, оскільки в ЦК УСРР (1922) був визначений один поіменований договір у сфері спадкування (ст. 417) та п'ять непоіменованих (статті 427, 428, 434) [7].

При цьому науковці не проводили дослідження впливу елементів свободи договору на договірні конструкції у сфері спадкування в українському цивільному праві початку радянської епохи. У зв'язку з цим, беручи до уваги відсутність наукових праць з цієї проблематики, можна говорити про актуальність проведення наукових досліджень у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науці цивільного права питаннями свободи договору, проблем спадкових відносин і можливості використання договорів для врегулювання відносин у сфері спадкування займалися О. Беянович, В. Борисова, К. Герман, О. Дзера, І. Жилинкова, Ю. Заїка, Ю. Зінкевич, Т. Карнаух, Л. Козловська, Н. Кузнецова, О. Кухарев, М. Менджул, І. Орлов, О. Печений, Ю. Расько, І. Спасибо-Фатєєва, О. Терехова та ін.

Першим дослідженням у напрямі з'ясування можливості застосування принципу свободи договору для використання в договірних конструкціях у сфері спадкування є стаття О. Печеного, присвячена свободі договору у спадковому праві [6, с. 455–465].

Та найбільше уваги цьому питанню присвятив О. Кухарев. У своїх працях він досліджує питання застосування принципу свободи договору до договорів у сфері спадкування саме відповідно до норм ЦК України (2003). При цьому зовсім не приділяється увага дослідженню застосування

цього принципу ні в динаміці розвитку спадкового права взагалі, ні в динаміці розвитку принципу свободи договору як інституту зокрема.

Метою статті є дослідження впливу елементів свободи договору на договірні конструкції у сфері спадкування в українському цивільному праві початку радянської епохи.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні принцип свободи договору відомий широкому загалу юристів-практиків, теоретиків і просто пересічному громадянину. Його дефініція викладена в ст. 627 ЦК України, відповідно до якої сторони договору є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості [5].

Така детальна розробка дефініції цього принципу є результатом тривалих наукових досліджень юристів-цивілістів. Але в існуючому на сьогодні вигляді вона не була визначена в українському цивільному праві.

Уперше в українському цивільному праві елементи принципу свободи договору зафіксовані у ст. 4 ЦК УСРР (1963). Так, за змістом частини 1 цієї статті цивільні права і обов'язки могли виникати з дій громадян і організацій, які хоча й не передбачені законом, але в силу загальних засад і змісту цивільного законодавства породжують цивільні права і обов'язки. Відповідно до частини 2 цієї статті «цивільні права і обов'язки виникають з угод, передбачених законом, а також з угод, хоча і не передбачених законом, але таких, які йому не суперечать» [11].

Отже, як у ЦК України (2003), так і в ЦК УСРР (1963) принцип свободи договору має дещо подібне формулювання та прямо дозволяє контрагентам визначати умови договору на власний розсуд, за наявності застереження, що такі умови повинні не суперечити вимогам закону.

ЦК УСРР (1922) таких вказівок не містив. Цей ЦК УСРР був першою спробою систематизувати цивільне право з урахуванням тогочасних реалій і спроб створити на теренах буржуазного ладу, який програв у війні з пролетаріатом, свої правила регулювання цивільних відносин. Про це свідчить ст. 2 ЦК УСРР (1922), де зазначено, що «ніякі спори в цивільних правовідносинах, що виникли до 7 листопада 1917 року, не приймаються до розгляду судовими та іншими установами республіки». Також абсолютна заборона всього старого-«буржуазного» та спроба створювати щось своє «нове» закріплюється в ст. 6 цього кодексу, згідно з якою «заборонено тлумачення постанов Кодексу на підставі законів скинутих урядів і практики дореволюційних судів» [10].

Але, незважаючи на відсутність прямих вказівок, елементи свободи договору все ж бути припущені й цьому цивільному кодексу. Та для їх визначення слід звернутись до тих статей ЦК УСРР (1922), які встановлювали межі застосування норм цього кодексу. Так, за змістом ст. 5 ЦК УСРР (1922) кожний громадянин УСРР мав право набувати й відчужувати майно із зазначеними в законі обмеженнями, укладати правочини і вступати в зобов'язання. Прикладом зазначених у законі обмежень може бути норма ст. 23 ЦК УСРР (1922), згідно з якою «зброя, вибухові речовини, військове спорядження, літальні апарати, телеграфне та радіотелеграфне сполучення, анульовані цінні папери, спиртні напої понад установлену в законі міцність і сильнодіючі отрути є вилучені з приватного обороту».

Далі, правочин може бути вчинений у письмовій формі або в усній. Письмові правочини поділяються на: 1) звичайні 2) засвідчені, 3) нотаріальні (ст. 27). Недодержання форми правочину має наслідком його недійсність тільки у випадку, коли такий наслідок недодержання форми прямо зазначений у законі (статті 28, 30)

При цьому згідно зі ст. 30 ЦК УСРР правочин є недійсним, якщо він учинений з метою, суперечною закону, або в обхід закону, а також, якщо правочин спрямований на очевидну шкоду для держави.

Крім того, правочин є недійсним, якщо він учинений недієздатною особою (ст. 31); якщо він вчинений під впливом обману, погрози, насильства або внаслідок помилки, що має істотне значення (ст. 32); за згодою сторін лише для вигляду і без наміру викликати юридичні наслідки (ст. 34).

З аналізу цих норм можна дійти висновку, що за загальними вимогами ЦК УСРР (1922) особи могли укладати будь-які правочини щодо будь-якого майна, крім майна, прямо вказаного в законі; вони могли визначати будь-які умови цих правочинів і вступати в будь-які зобов'язання, крім встановлення умов і вступу в зобов'язання, що вчиняються з метою, яка суперечить закону або в обхід закону, або з очевидною шкодою для держави. Крім того, заборонено було укладати правочини недієздатною особою або без наміру викликати юридичні наслідки. При цьому загальної заборони

щодо форми правочину у названому ЦК не визначено. Це означає, що учасники правовідносин могли укладати правочини у будь-якій формі – усній, письмовій чи нотаріальній формі, крім випадків, прямо заборонених для кожного конкретного правочину.

Стаття 4 ЦК УСРР (1922) надавала цивільну правоздатність (здатність мати цивільні права і обов'язки) всім громадянам, не обмеженим у правах по суду [10]. З врахуванням ст. 5 щодо відсутності прямих обмежень на можливість укладати правочини та вступати в зобов'язання, вказане означає, що хоча ЦК УСРР (1922) і не надає легального визначення принципу свободи договору, але всі елементи цього принципу опосередковано зазначені в ньому, і вже тоді елементи цього принципу застосовувалися до регулювання договірних відносин. Це означає, що застосування елементів цього принципу поширювалося й на розділ кодексу, що регулює спадкові відносини, в тій частині, де таке регулювання можливе за допомогою договорів.

Поряд з тим, беручи до уваги специфіку спадкових відносин, їх особливу природу, питання щодо можливості використання «свободи обрання контрагентів» і «свободи використовувати умови договору, які не передбачені законом» у договорах у сфері спадкування за ЦК УСРР (1922), слід досліджувати через призму загальних норм, які регулювали ці правовідносини.

Так, за ЦК УСРР (1922) спадкування визначалось як «право спадкоємства» та було врегульовано статтями 416–435. Відповідно до ст. 416 кодексу допускалось «спадкоємство» за законом і за заповітом згідно з нижченаведеними статтями в межах загальної вартості спадкового майна не більше 10 тисяч золотих карбованців, з вирахуванням усіх боргів померлого.

З аналізу цієї норми вбачається, що в той час передбачалось «спадкоємство» за законом та за заповітом. І хоча ця норма не містила заборон щодо можливості спадкування у інші способи, конструкція норми свідчить про імперативну, тобто наказову вимогу щодо видів спадкоємства, тобто «спадкоємство» «за законом» та «за заповітом». Це свідчить про неможливість розширеного тлумачення цієї норми. Це означає, що договірні форми спадкування не допускались.

Тож можна стверджувати, що договори, які регулюють відносини у сфері спадкування, можна було укласти або до смерті потенційного спадкодавця, між заповідачем – потенційним спадкодавцем, з одного боку, та виконавцем заповіту – з другого боку (ст. 427 ЦК УСРР 1922), або після його смерті: це договір, визначений ст. 417 ЦК УСРР (1922), щодо купівлі-продажу частини спадкового майна, вартість якої перевищує 10 тисяч золотих карбованців, якщо за характером складових частин спадкового майна поділ спадкового майна є господарсько не вигідним та незручним; договір між спадкоємцями та державою з питань оцінки, поділу і порядку розрахунків за спадщиною (ст. 428 ЦК УСРР 1922), та договір між спадкоємцями та кредиторами спадкодавця щодо задоволення вимог кредиторів (ст. 434 ЦК УСРР 1922 р.).

Викладене дає можливість визначити коло осіб, які могли бути контрагентами у цих договорах; і дає можливість визначити обмеження, які були встановлені як загальними нормами, що регулювали спадкові відносини у сфері спадкування за ЦК УСРР (1922), так спеціальними нормами.

Договір між заповідачем і виконавцем заповіту (ст. 427 ЦК УСРР 1922) міг бути укладений тільки до відкриття спадщини. Водночас усі інші визначені ЦК УСРР (1922) договори у сфері спадкування могли бути укладені тільки після відкриття спадщини.

За змістом ст. 423 ЦК УСРР (1922) на особу, яка отримує за заповітом спадкове майно, заповідач може покласти виконання якого-небудь зобов'язання на користь одного, декількох або всіх інших законних спадкоємців (ст. 418), які в силу цього розпорядження отримують право вимагати виконання відповідного зобов'язання з боку спадкоємця за заповітом.

Відповідно до ст. 427 ЦК УСРР (1922) виконання заповіту покладається на призначених у ньому спадкоємців, за винятком випадків, коли заповідач доручив у заповіті окремій особі – виконавцеві заповіту – виконати його волю. У цьому випадку вимагається згода виконавця на самому заповіті або в окремій заяві, прикладеній до заповіту.

За змістом цих статей сторонами у договорі між заповідачем і виконавцем заповіту могли бути, з одного боку, заповідач, а з другого – особи, які зазначені в заповіті спадкоємцями або виконавець заповіту. При цьому застосування у цих нормах сполучення слів «заповідач міг покласти» свідчить про те, що він міг і не покладати такі обов'язки ні на кого. Крім того, заповідач міг покласти

обов'язок щодо виконання заповіту на будь-яку іншу особу, тобто особу, яка не була спадкоємцем. Це свідчить про свободу вибору заповідачем контрагента по договору про виконання заповіту.

З іншого боку, виконавці заповіту могли погодитись з такими обов'язками або відмовитись від їх виконання. Тобто спадкоємці за заповітом могли відмовитись від прийняття спадщини і таким чином не брати на себе зобов'язання щодо виконання заповіту. Своєю чергою інші особи, які зазначені в заповіті як виконавці заповіту, могли також відмовитись від обов'язків виконавця заповіту, що підтверджувалось відсутністю їх підпису на такому заповіті, де вони зазначені його виконавцем.

Це означає, що договір між заповідачем і виконавцями заповіту міг бути укладений, з одного боку, заповідачем та, з іншого боку – спадкоємцями або особою (особами), які не були спадкоємцями. Заповідач міг покласти на них будь-які обов'язки, які мають бути виконані на користь спадкоємців за законом. З іншого боку, спадкоємці за заповітом або інші особи, які зазначені в заповіті його виконавцями, можуть погодитись з цими обов'язками виконавця заповіту або відмовитись від них.

Що стосується договорів, які могли бути укладені після відкриття спадщини, то, як було зазначено, це були:

- договір купівлі-продажу між спадкоємцями та державою тієї частини спадкового майна, вартість якої перебільшує 10 тисяч золотих карбованців (ст. 417 ЦК УСРР 1922), скасована 07.07.1926 р.);

- договори між спадкоємцями та державою з питань оцінки, поділу і порядку розрахунків за спадщиною (ст. 428 ЦК УСРР 1922);

- договір між спадкоємцями та кредиторами спадкодавця щодо задоволення вимог кредиторів спадкодавця (ст. 434 ЦК УСРР 1922).

Контрагентами договору купівлі-продажу частини спадщини, вартість якої перевищувала 10 тисяч золотих карбованців спадщини, могли бути спадкоємці, які прийняли спадщину, з одного боку, та Уповнаркомфіну чи його органи як представник держави – з другого.

Щодо умов цих договорів, то, крім загальних обмежень, визначених ЦК УСРР (1922), існували ще й обмеження, визначені ст. 417. Ці договори могли укладатись щодо тієї частки спадкового майна, вартість якого перевищувала 10 тисяч золотих карбованців. Продаж державою такої частки спадкового майна на користь приватних осіб міг відбутись тільки в тому випадку, якщо це допускалось інтересами держави.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що договір купівлі-продажу частки спадкового майна, визначений ст. 417 ЦК УСРР (1922), міг бути укладеним виключно між спадкоємцями – приватними особами, з одного боку, та державою – з другого, виключно стосовно тієї частки спадщини, вартість якої перевищувала 10 тисяч золотих карбованців, та виключно за наявності у випадку, якщо за характером складових частин поділ спадкового майна є господарсько невідгідним і незручним, і викуп на користь приватних осіб – допускається інтересами держави.

З приводу договорів, визначених ст. 429 ЦК УСРР (1922), з питань оцінки, поділу і порядку розрахунків за спадщиною, то, за змістом цієї статті, очевидним є те, що це є три різні договори, які об'єднані спільними підставами і часом їх виникнення, а саме: узгодження питання оцінки спадкового майна, його поділ і порядок розрахунків за спадщиною, що можуть виникнути між спадкоємцями і також державою, під час оформлення прав на спадщину. Контрагентами у цих договорах могли бути як спадкоємці між собою, так і спадкоємці та держава.

Щодо умов цих договорів слід звернути увагу на таке.

Предметом договору оцінки спадкового майна є вартість цього майна, за умови наявності декількох варіантів оцінки цього майна. Очевидно, що предмет даного договору обмежує його умови, що означає, що умови такого договору мають бути спрямовані на встановлення домовленостей щодо єдиного способу визначення вартості спадкового майна.

Своєю чергою контрагентами договору про поділ спадкового майна до 17 грудня 1926 року могли бути як спадкоємці, так і держава. Та після 1926 року, коли була скасована ст. 417 ЦК УСРР, контрагентами за таким договором могли бути тільки спадкоємці. При цьому умови договору, знову ж, визначались його предметом і могли стосуватись виключно розподілу спадкового майна.

Аналогічного висновку слід дійти й щодо контрагентів за договором про розрахунки по спадщині. При цьому такими розрахунками вважаються витрати, пов'язані з утриманням спадкового

майна до оформлення прав на нього спадкоємцями, оплата послуг державним органам за оформлення спадкових документів і т. д.

Контрагентами договору щодо задоволення вимог кредиторів спадкодавця (ст. 434 ЦК УСРР 1922) можуть бути спадкоємці як за законом, так і за заповітом, які прийняли спадщину, з одного боку, та кредитори спадкодавця – з другого боку. При цьому умови договору можуть стосуватись виключно розміру боргу спадкодавця та вартості спадкового майна, яке може бути джерелом погашення боргу.

Висновки. Отже, контрагентами щодо договорів у сфері спадкування за ЦК УСРР (1922) могли бути спадкодавець, особа, яку призначено виконавцем заповіту, спадкоємці, держава, кредитори спадкодавця.

Договори між цими контрагентами укладались такі, які прямо визначено законом, або які, хоча прямо і не визначено, але можливість укладення яких випливала з суті самих правовідносин, які були врегульовані нормами кодексу, і при цьому застосування договору не було заборонено в законі, або в нормі відсутня імперативна вказівка на не договірні варіанти поведінки за тих умов, які склались.

При цьому умови договору могли стосуватись виключно прав та обов'язків щодо спадкового майна або його вартості.

У випадку можливості врегулювання відносин між контрагентами у сфері спадкування за допомогою договорів, такі контрагенти могли, але не були зобов'язані укладати такі договори. Тобто в них була свобода на укладення договорів або на відмову від їх укладення.

Отже, принцип свободи договору у класичному його розумінні щодо можливості вільно укладати договори, на умовах, що не заборонені законом, та вільно обирати собі контрагента, хоча і не був нормативно закріплений у ЦК УСРР (1922), але застосовувався до всіх цивільно-правових договорів, які були відомі цивільному праву на той час. У тому числі цей принцип застосовувався і до договорів у сфері спадкування як з урахуванням загальних обмежень, що визначались ЦК УСРР (1922), так і з урахуванням специфіки договорів у сфері спадкування.

Список використаних джерел

1. Заїка Ю. О. Спадкове право України: навч. посіб. Київ: Істина, 2006. 216 с.
2. Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні: становлення і розвиток: монографія. 2-ге вид. Київ: КНТ, 2007. 288 с.
3. Кухарев О. Є. Загальна характеристика договорів у сфері спадкового права. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3021/zagal_na_harakteristika_dogovoriv_u_sfer.pdf (дата звернення: 05.05.2022)
4. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності у спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
5. Орлов І. П., Кухарев О. Є. Правочини в сфері спадкового права: монографія. Київ: Алерта, 2012. 270 с.
6. Печений О. П. Свобода договора в наследственном праве. *Свобода договора: сборник статей / рук. авт. кол. и отв. ред. докт. юрид. наук М. А. Рожкова*. Москва: Статут, 2016. С. 455–465.
7. Печений О. П. Спадкове право. Харків: Фактор, 2012. 368 с.
8. Расько Ю. О. Трансформація принципу свободи договору у процесі історичного розвитку. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/25-1.pdf> (дата звернення: 01.04.2023)
9. Харьковская цивилистическая школа: грани наследственного права: монография гражданского права / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печений, В. И. Крат и др.; под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харків: Право, 2016. 606 с.
10. Цивільний кодекс УСРР (1922). URL: https://yurist-online.org/laws/codes/ex/civilnyi_kodeks_usrr_1922.pdf (дата звернення: 02.04.2023)
11. Цивільний кодекс УСРР (1963). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-06> (дата звернення: 10.04.2023)
12. Цивільний кодекс України (2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 03.04.2023)

References

1. Zaika Yu. O. Spadkove pravo Ukrainy: navch. posib. Kyiv: Istyna, 2006. 216 s.
2. Zaika Yu. O. Spadkove pravo v Ukraini: stanovlennia i rozvy tok: monohrafiia. 2-he vyd. Kyiv: KNT, 2007. 288 s.

3. Kukhariev O. Ie. Zahalna kharakterystyka dohovoriv u sferi spadkovoho prava. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3021/zagal_na_harakteristika_dohovoriv_u_sfer.pdf (data zvernennia: 05.05.2022).
4. Kukhariev O. Ie. Teoretychni ta praktychni problemy dyspozytyvnosti u spadkovomu pravi: monohrafiia. Kyiv: Alerta, 2019. 498 s.
5. Orlov I. P., Kukhariev O. Ie. Pravochyny v sferi spadkovoho prava: monohrafiia. Kyiv: Alerta, 2012. 270 s.
6. Pechenyi O. P. Svoboda dohovora v nasledstvennom prave. *Svoboda dohovora*: Sbornyk statei / ruk. avt. kol. y otv. red. dokt. yuryd. nauk M. A. Rozhkova. Moskva: Statut, 2016. S. 455–465.
7. Pechenyi O. P. Spadkove pravo. Kharkiv: Faktor, 2012. 368 s.
8. Rasko Yu. O. Transformatsiia pryntsypu svobody dohovoru u protsesi istorychnoho rozvytku. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/25-1.pdf> (data zvernennia: 01.04.2023)
9. Kharkovskaia tsyvylystycheskaia shkola: hrany nasledstvennogo prava: monohrafiia hrazhdanskoho prava / Y. V. Spasybo-Fateeva, O. P. Pechenyi, V. Y. Krat, y dr.; pod red. Y. V. Spasybo-Fateevoi. Kharkiv: Pravo, 2016. 606 s.
10. Tsyvilnyi Kodeks URSR 1922 roku. URL: https://yurist-online.org/laws/codes/ex/civilnyi_kodeks_usrr_1922.pdf (data zvernennia: 02.04.2023)
11. Tsyvilnyi Kodeks URSR (1963). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-06> (data zvernennia: 10.04.2023)
12. Tsyvilnyi Kodeks Ukrainy (2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (data zvernennia: 03.04.2023)

Осокін А. Л. Застосування принципу свободи договору до врегулювання договорів у сфері спадкування за ЦК УСРР (1922)

Можливість застосування договорів до врегулювання відносин у сфері спадкування є маловивченою та потребує детальної наукової розробки. Тому, як наслідок, застосування принципу свободи договору, як одного з найфундаментальніших принципів урегулювання договірних відносин, до договорів у сфері спадкування, а також межі його застосування – внаслідок відсутності фундаментальних досліджень у цьому напрямі підлягає детальному вивченню з моменту виникнення, розвитку і функціонування в даний час.

У статті на підставі аналізу законодавства з урахуванням наявних наукових досліджень вивчаються можливість і межі застосування принципу свободи договору і можливість застосування договірних конструкцій, не визначених цивільним законодавством, до врегулювання спадкових відносин на етапі зародження українського цивільного права за Цивільним кодексом УСРР (1922). Зроблено аналіз як загальних норм ЦК УСРР (1922), що застосовувались до регулювання договірних відносин, так і спеціальних, які врегульовували спадкові відносини, з метою виявлення в них ознак принципу свободи договору, систематизації цих ознак і вивчення можливості їх використання.

Ключові слова: принцип, свобода договору, спадкування, спадщина, спадкоємці, договори у спадкуванні, заповіт, кредитори спадкодавця, відкриття спадщини, Цивільний кодекс.

Osokin A. L. Application of the principle of freedom of contract to the settlement of contracts in the field of inheritance according to the Central Committee of the Ukrainian SSR (1922)

The possibility of applying contracts to the settlement of relations in the field of inheritance is poorly studied and requires detailed scientific development. Therefore, as a result, the application of the principle of freedom of contract, as one of the most fundamental principles of the regulation of contractual relations, to contracts in the field of inheritance, as well as the limits of its application - due to the lack of fundamental research in this area, is subject to detailed study from the moment of its emergence, development and functioning in the present time.

The article, based on the analysis of the legislation, taking into account the available scientific research, studies the possibility and limits of the application of the principle of freedom of contract and the possibility of applying contractual constructions, not defined by civil law, to the settlement of inheritance relations at the stage of the birth of Ukrainian civil law according to the Civil Code of the Ukrainian SSR (1922). The author analyzes both the general norms of the Central Committee of the Ukrainian SSR (1922), which were applied to the regulation of contractual relations, and the special ones that regulated inheritance relations, with the aim of identifying in them the signs of the principle of freedom of contract, systematizing these signs and studying the possibility of their use.

Key words: principle, freedom of contract, inheritance, inheritance, heirs, contracts in inheritance, will, creditors of the testator, opening of inheritance, civil code.

DOI: 10.33663/2524-017X-2023-14-488-493